

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE-4132

[Total No. of Pages : 4

[6542]-571

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

SOC 501 MJ : Classical Sociological Tradition

(2023 Pattern) (Semester - I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following questions in 250 each. [15]

- a) Critically examine the theory of class-conflict
- b) Discuss the characteristics of European Feudal Society.

Q2) Answer any one of the following questions in 250 each. [15]

- a) Evaluate methodological contribution of Max Weber.
- b) Elucidate Durkheim's Theory of Suicide.

Q3) Answer any one of the following questions in 250 each. [15]

- a) Write the social consequences of industrial revolution.
- b) What is Alienation? Explain the characteristics of Alienation

Q4) Answer any one of the following questions in 250 each. [15]

- a) Discuss Durkheim's division of labour in detail.
- b) Explain Max Weber's Types of Social Action.

P.T.O.

Q5) Write short note on any two of the following.

[10]

- a) Social Fact
- b) Surplus Value
- c) Franz Fanon-Colonialism
- d) Ideal-Types

Total No. of Questions : 5]

PE-4132

[6542]-571

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

SOC 501 MJ : Classical Sociological Tradition

(2023 Pattern) (Semester - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [15]
अ) वर्ग संघर्ष सिद्धांताचे चिकित्सक मूल्यमापन करा.
ब) युरोपीयन सामंतवादी समाजाच्या वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [15]
अ) मॅक्स वेबर यांचे पद्धतीशास्त्रीय योगदानाचे मूल्यमापन करा.
ब) दुःखीम यांचा आत्महत्येचा सिद्धांत विशद करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [15]
अ) औद्योगिक क्रांतीचे सामाजिक परिणाम लिहा.
ब) परात्मता म्हणजे काय? परात्मतेची वैशिष्ट्ये विशद करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [15]
अ) दुःखीम यांच्या श्रम विभाजनाची सविस्तर चर्चा करा.
ब) मॅक्स वेबर यांचे सामाजिक क्रियांचे प्रकार स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

[10]

- अ) सामाजिक तथ्य
- ब) अतिरिक्त मुल्य
- क) फांझ फेनोन यांचावसाहतवाद
- ड) आदर्श-प्रारूप

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE-4133

[Total No. of Pages : 4

[6542]-572

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

SOC-502-MJ : Sociology of India

(2023 Pattern) (NEP Credit System) (Semester - I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer any one of the following question in 250 words. [15]

- a) Write impact of Colonialism on development of sociology in India.
- b) Write M.N. Srinivas's contribution to Structural Functionalism perspective.

Q2) Answer any one of the following question in 250 words. [15]

- a) Critically examine the Cultural Nationalism in Indian context.
- b) Elaborate challenges of Democracy in India.

Q3) Answer any one of the following question in 250 words. [15]

- a) Explain the development of sociology in India.
- b) Write the contribution of Dr. B. R. Ambedkar to Non-Brahmanical perspective.

Q4) Answer any one of the following question in 250 words. [15]

- a) Write impact of global capitalism on Indian Hindi Cinema.
- b) Which are the issues minorities are facing in India? Discuss.

P.T.O.

Q5) Write notes on any two of the following in 100 words.

[10]

- a) Public sphere
- b) Gender Issues
- c) Irawati karve's contribution to Indological perspectives
- d) Debates on marriage

Total No. of Questions : 5]

PE-4133

[6542]-572
M.A. (Part - I)
SOCIOLOGY
SOC-502-MJ : Sociology of India
(2023 Pattern) (NEP Credit System) (Semester - I)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 250 शब्दांत उत्तर लिहा. [15]

- अ) भारतातील समाजशास्त्राच्या विकासावरील वसाहतवादाचा प्रभाव लिहा.
ब) संरचनात्मक प्रकार्यवाद दृष्टिकोनामध्ये एम. एन. श्रीनिवास यांचे योगदान स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 250 शब्दांत उत्तर लिहा. [15]

- अ) भारतीय संदर्भात सांस्कृतिक राष्ट्रवादाचे चिकित्सक परीक्षण करा.
ब) भारतातील लोकशाहीची आव्हाने विशद करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 250 शब्दांत उत्तर लिहा. [15]

- अ) भारतातील समाजशास्त्राचा विकास स्पष्ट करा.
ब) ब्राह्मणेतर दृष्टिकोनात डॉ. बी. आर. आंबेडकरांचे योगदान लिहा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 250 शब्दांत उत्तर लिहा. [15]

- अ) जागतिक भांडवलशाहीचा भारतीय हिंदी चित्रपटांवर पडलेला परिणाम लिहा.
ब) भारतीय समाजात अल्पसंख्यांक कोणत्या प्रश्नांना सामोरे जात आहेत? चर्चा करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर 100 शब्दांत टिपा लिहा.

[10]

- अ) सार्वजनिक अवकाश
- ब) लिंगभाव प्रश्न
- क) इरावती कर्वे यांचे प्राच्यविद्या दृष्टिकोनामध्ये योगदान
- ड) विवाहावरील चर्चाविश्व

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE-4134

[Total No. of Pages : 4

[6542]-573

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

SOC-503-MJ : Agrarian Society and Change in India

(2023 Pattern) (NEP Credit System) (Semester - I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following with in 250 words. [15]

- a) Discuss agricultural crisis and farmer suicides in India.
- b) Explain the new peasant movements of the post-colonial period.

Q2) Answer any one of the following with in 250 words. [15]

- a) Write the basic characteristics of tribal society.
- b) Discuss in detail alternative ways of agricultural livelihood.

Q3) Answer any one of the following with in 250 words. [15]

- a) Explain various issues of agricultural productivity.
- b) Elaborate the advantages and disadvantages of Green Revolution in India.

Q4) Answer any one of the following with in 250 words. [15]

- a) Elaborate the structural functionalist approach used to study agrarian society.
- b) Explain the merits–demerits of Rayatwari system.

P.T.O.

Q5) Write any two short notes on the following in 100 words : [10]

- a) Swabhimani Shetkari Sanghtana
- b) De-peasantization
- c) Employment Guarantee Scheme
- d) Background to the Study of Peasant Society in India

Total No. of Questions : 5]

PE-4134

[6542]-573

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

SOC-503-MJ : Agrarian Society and Change in India

(2023 Pattern) (NEP Credit System) (Semester - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [15]

अ) भारतातील कृषी अरीष्टांचे आणि शेतकरी आत्महत्या यावर चर्चा करा.

ब) उत्तर वसाहतवादी काळातील नवीन शेतकरी चळवळी स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [15]

अ) आदिवासी समाजाची मुलभूत वैशिष्ट्ये लिहा.

ब) कृषी उपजीविकेचे पर्यायी मार्ग यावर सविस्तर चर्चा करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [15]

अ) कृषी उत्पादकतेचे विविध मुद्दे स्पष्ट करा.

ब) भारतातील हरितक्रांतीचे फायदे आणि तोटे विशद करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [15]

अ) कृषक समाजाचा अभ्यास करण्यासाठी वापरला जाणारा संरचनात्मक प्रकार्यवादी दृष्टिकोन विशद करा.

ब) रयतवारी पद्धतीचे गुण - दोष स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर 100 शब्दात टिपा लिहा.

[10]

- अ) स्वाभिमानी शेतकरी संघटना
- ब) अकृषकीकरण
- क) रोजगार हमी योजना
- ड) भारतातील कृषक समाजाच्या अभ्यासाची पार्श्वभूमी

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-4135

[Total No. of Pages : 2

[6542]-574

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

**SOC-504-MJ : Sustainable Development Goals
(2023 Pattern) (NEP Credit System) (Semester - I)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following within 250 words. [10]

- a) Explain the role of non-government organizations (NGO's) in sustainable development
- b) State the relationship between sustainable development and global development politics?

Q2) Answer any one of the following within 250 words. [10]

- a) Elaborate social Economic & environment Components of sustainable development
- b) Write down the meaning and historical background of sustainable development.

Q3) Answer any one of the following within 250 words. [10]

- a) In context of sustainable development discuss the aspect of Global warming, Ozone layer Carbon footprint.
- b) Elaborate the role of government in sustainable development.

Q4) Answer any one of the following within 100 words. [5]

- a) Sustainable development goals
- b) Carbon Audit

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PE-4135

[6542]-574

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

SOC-504-MJ : Sustainable Development Goals
(2023 Pattern) (NEP Credit System) (Semester - I)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]

अ) शाश्वत विकासामध्ये गैरसरकारी संस्थांची (NGO's) भूमिका स्पष्ट करा?

ब) शाश्वत विकासाचे जागतिक स्तरावरील विकासाच्या राजकारणाशी असलेले सहसंबंध विशद करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]

अ) शाश्वत विकासाचे सामाजिक, आर्थिक, पर्यावरणीय घटक विशद करा?

ब) शाश्वत विकासाचा अर्थ आणि ऐतिहासिक पार्श्वभूमी लिहा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [10]

अ) शाश्वत विकासाच्या संदर्भात जागतिक तापमानवाढ, ओझोन स्तर, शून्य कार्बन या पैलू विषयी चर्चा करा?

ब) शाश्वत विकासामध्ये सरकार ची भूमिका विशद करा?

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका वर टिप 100 शब्दांत लिहा. [5]

अ) शाश्वत विकासाचे ध्येय

ब) कार्बन लेखापरीक्षण (ऑडीट)

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE-4136

[Total No. of Pages : 4

[6542]-575

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

**SOC-510 MJ : Sociology of Social Movements
(2023 Pattern) (Credit System) (NEP) (Semester - I)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following question within 250 words : [15]

- a) Define social movement, Explain the characteristics of a social movement
- b) Elucidate the labour movement in India and the challenges faced by the labour movement.

Q2) Answer any one of the following question within 250 words : [15]

- a) Critically examine the feminist movement.
- b) Discuss the role of civil society movements with reference to Jan Lokpal Bill.

Q3) Answer any one of the following question within 250 words : [15]

- a) Explain the tribal movements in India.
- b) Critically examine the environmentalist movement in India.

Q4) Answer any one of the following question within 250 words : [15]

- a) Explain the Marxist theory of social movement.
- b) Explain the post-independence peasant movements in India.

P.T.O.

Q5) Write Short Note (any Two) :

[10]

- a) Movement on caste and religion
- b) Reformist movement
- c) Structural functionalist theory of social movements
- d) Arab spring

Total No. of Questions : 5]

PE-4136

[6542]-575

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

SOC-510 MJ : Sociology of Social Movements

(2023 Pattern) (Credit System) (NEP) (Semester - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे 250 शब्दांत उत्तर लिहा : [15]

- अ) सामाजिक चळवळीची व्याख्या द्या आणि सामाजिक चळवळीचे वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
ब) भारतातील कामगार चळवळी स्पष्ट करा व कामगार चळवळी समोरील आव्हाने विशद करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे 250 शब्दांत उत्तर लिहा : [15]

- अ) स्त्रियांची चळवळीचे चिकित्सक परीक्षण करा.
ब) जनलोकपाल बिलाचा संदर्भ घेऊन नागरी समाजाच्या चळवळींच्या भूमिकेवर चर्चा करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे 250 शब्दांत उत्तर लिहा : [15]

- अ) भारतातील आदिवासींच्या चळवळीं विशद करा.
ब) पर्यावरणवादी चळवळीचे टीकात्मक परीक्षण करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे 250 शब्दांत उत्तर लिहा : [15]

- अ) सामाजिक चळवळीचा मार्क्सवादी सिद्धांत स्पष्ट करा.
ब) भारतातील स्वातंत्र्योत्तर काळातील शेतकरी आंदोलने स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) टिपा द्या (कोणत्याही दोन) :

[10]

- अ) जात व धर्म विषयक चळवळ
- ब) सुधारणावादी चळवळी
- क) सामाजिक चळवळीच्या संरचनात्मक कार्यवादी सिद्धांत
- ड) अरब उठाव

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE-4137

[Total No. of Pages : 4

[6542]-576

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

SOC-511-MJ : Sociology of Practice and Social Work

(2023 Pattern) (NEP Credit System) (Semester - I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer any one of the following question within 250 words. [15]

- a) Elucidate Welfare approach of Social Work.
- b) Discuss values and ethics associated with social work practice.

Q2) Answer any one of the following question within 250 words. [15]

- a) Examine the relevance of social work practices in contemporary neoliberal world with appropriate examples.
- b) Discuss Historical trajectory of social work in India.

Q3) Answer any one of the following question within 250 words. [15]

- a) Describe challenges of doing social work in India.
- b) Explain the process of interventions for Social Justice.

Q4) Answer any one of the following question within 250 words. [15]

- a) Elucidate Primary methods of Social Work.
- b) Critically examine the role of Mahatma Gandhi National Employment Guarantee Scheme MGNREGS in rural poverty elimination.

P.T.O.

Q5) Write Short notes on any two of the following within 100 words each.
[10]

- a) Social worker
- b) Empowerment
- c) Social Exclusion
- d) Social work as career option

Total No. of Questions : 5]

PE-4137

[6542]-576

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

SOC-511-MJ : Sociology of Practice and Social Work
(2023 Pattern) (NEP Credit System) (Semester - I)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [15]

- अ) सामाजिक कार्याचा कल्याणकारी दृष्टिकोन विशद करा.
ब) सामाजिक कार्य पद्धतीशी संबंधित मूल्ये आणि नीतितत्वांची चर्चा करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [15]

- अ) समकालीन नवउदारमतवादी जगात सामाजिक कार्य पद्धतींची प्रासंगिकता योग्य उदाहरणांसह तपासा.
ब) भारतातील सामाजिक कार्याच्या ऐतिहासिक वाटचालीची चर्चा करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [15]

- अ) भारतात सामाजिक कार्य करण्याच्या आव्हानांचे वर्णन करा.
ब) सामाजिक न्यायासाठी हस्तक्षेपाची प्रक्रिया स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [15]

- अ) सामाजिक कार्याच्या प्राथमिक पद्धती स्पष्ट करा.
ब) ग्रामीण दारिद्र्य निर्मूलनात महात्मा गांधी राष्ट्रीय रोजगार हमी योजनेची (मनरेगा) भूमिका चिकित्सक दृष्टीने तपासा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा.

[10]

- अ) सामाजिक कार्यकर्ता
- ब) सक्षमीकरण
- क) सामाजिक वर्जितता
- ड) सामाजिक कार्य एक व्यावसायिक संधी

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE-4138

[Total No. of Pages : 4

[6542]-577

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

SOC512MJ : Urban Sociology

(2023 Pattern) (NEP Credit System) (Semester - I)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer any one of the following questions within 250 words. [15]

- a) Elucidate the significance of Urban Sociology.
- b) Explain with examples the problems of Smart City

Q2) Answer any one of the following questions within 250 words. [15]

- a) Explain the influence of capitalism on urban spaces and social relations.
- b) Discuss the changing nature of migration after COVID-19 Pandemic.

Q3) Answer any one of the following questions within 250 words. [15]

- a) Describe the development of urban sociology in India.
- b) Elucidate the thoughts of David Harvey on the New Urban Sociology.

Q4) Answer any one of the following questions within 250 words. [15]

- a) Explain five attributes of urban community given by Max Weber.
- b) Critically analyse the concepts of Urbanism and Urbanization.

P.T.O.

Q5) Write Short notes on any two of the following within 100 words each.[10]

- a) Global City
- b) Rajiv Aawas Yojana
- c) Slum Rehabilitation Authority
- d) Concentric Zone Model

Total No. of Questions : 5]

PE-4138

[6542]-577

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

SOC512MJ : Urban Sociology

(2023 Pattern) (NEP Credit System) (Semester - I)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [15]

- अ) नागरी समाजशास्त्राचे महत्व विशद करा.
ब) अद्यावत शहराच्या (स्मार्ट सिटी) समस्या उदाहरणासहीत स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [15]

- अ) शहरी जागा आणि सामाजिक संबंधावर भांडवलशाहीचे प्रभाव स्पष्ट करा.
ब) कोविड-19 महामारी नंतरच्या स्थलांतराच्या बदलत्या स्वरूपाची चर्चा करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [15]

- अ) भारतातील नागरी समाजशास्त्राच्या विकासाचे वर्णन करा.
ब) डेविड हार्वे यांचे नवीन नागरी समाजशास्त्रातील विचार विशद करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [15]

- अ) मेक्स वेबर यांनी सांगितलेले नागरी समुदायाचे पाच वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
ब) शहरीपणा (नगरवाद) आणि नागरिकीकरण या संकल्पनांचे चिकित्सक विश्लेषण करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा.

[10]

- अ) जागतिक शहर
- ब) राजीव आवास योजना
- क) झोपडपट्टी पुनर्वसन अधिकार (SRA)
- ड) समकेंद्री वर्तुळाचे प्रारूप

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE-4139

[Total No. of Pages : 4

[6542]-578

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

**SOC-541-RM : Application of Research Skills
(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - II)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are Compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following question within 250 words : [15]

- a) What are the essential stages involved in designing a research proposal?
- b) What are the differences between population and sampling? Explain any three types of probability sampling methods.

Q2) Answer any one of the following question within 250 words : [15]

- a) What are the contributions of interpretive method in sociological research?
- b) What is self-plagiarism? Explain the significance of following ethical principles while conducting research.

Q3) Answer any one of the following question within 250 words : [15]

- a) Explain the various ways in which triangulation within research can be accomplished.
- b) Discuss the role of narratives in providing insights into social reality.

Q4) Answer any one of the following question within 250 words : [15]

- a) Writing a report is considered as an important part of research. Explain the steps involved in it.
- b) What is Grounded Theory? How has it contributed towards qualitative research practices?

P.T.O.

**Q5) Write short notes on any two of the following within 100 words each :
[10]**

- a) Exploratory research
- b) Bibliography
- c) SPSS
- d) Purposive Sampling

Total No. of Questions : 5]

PE-4139

[6542]-578

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

SOC-541-RM : Application of Research Skills

(2023 Pattern) (Credit System) (Semester - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा : [15]
अ) संशोधन प्रस्ताव तयार करण्यासाठी कोणते आवश्यक टप्पे समाविष्ट आहेत?
ब) लोकसंख्या आणि नमुना घेण्यामध्ये काय फरक आहेत? संभाव्यता नमुना घेण्याच्या कोणत्याही तीन प्रकारच्या पद्धती स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा : [15]
अ) समाजशास्त्रीय संशोधनात अन्वयार्थ पद्धतीचे योगदान काय आहे?
ब) स्व-साहित्यचोरी म्हणजे काय? संशोधन करताना नैतिक तत्त्वांचे पालन करण्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा : [15]
अ) संशोधनात त्रिकोणीकरण कसे करता येते याचे विविध मार्ग स्पष्ट करा.
ब) सामाजिक वास्तवाची अंतर्दृष्टी प्रदान करण्यात कथांच्या भूमिकेची चर्चा करा.
- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा : [15]
अ) अहवाल लिहिणे हा संशोधनाचा एक महत्त्वाचा भाग मानला जातो. त्यात समाविष्ट असलेल्या पायऱ्या स्पष्ट करा.
ब) ग्राउंडेड थिअरी म्हणजे काय? गुणात्मक संशोधन पद्धतींमध्ये त्याचे कसे योगदान आहे?

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा प्रत्येकी 100 शब्दांत लिहा :

[10]

- अ) अन्वेषणात्मक संशोधन
- ब) ग्रंथसूची
- क) एसपीएसएस
- ड) उद्देशपूर्ण नमुना

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE-4140

[Total No. of Pages : 4

[6542]-579

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

**SOC-551 MJ : Introduction to Sociological Theories
(2023 Pattern) (Semester - II)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following question in 250 words : [15]

- a) State the meaning of Sociological theory and discuss its relevance.
- b) Elaborate Levi - Strauss perspectives of structuralism.

Q2) Answer any one of the following question in 250 words : [15]

- a) Explain Talcott Parson's AGIL Model.
- b) Critically examine the Berger's concept of social reality.

Q3) Answer any one of the following question in 250 words : [15]

- a) Elaborate the main features of Phenomenology.
- b) Discuss on the contribution of Ralf Dahrendorf to conflict theory.

Q4) Answer any one of the following question in 250 words : [15]

- a) Explain the Levis Coser's Conflict theory.
- b) Elaborate the Robert Merton's codification of functional analysis.

P.T.O.

Q5) Write notes on any two of the following in 100 words :

[10]

- a) Neo functionalism
- b) Dramaturgy
- c) Middle range theory
- d) The common sense world

Total No. of Questions : 5]

PE-4140

[6542]-579

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

SOC-551 MJ : Introduction to Sociological Theories

(2023 Pattern) (Semester - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे 250 शब्दांत उत्तर लिहा : [15]
अ) समाजशास्त्रीय सिद्धांताचा अर्थ सांगा आणि त्याच्या प्रसंगिकतेवर चर्चा करा.
ब) लेव्ही स्ट्रॉसचा संरचनावादाचा दृष्टिकोन विशद करा.
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे 250 शब्दांत उत्तर लिहा : [15]
अ) टालकॉट पार्सनसचे एजीआयएल मॉडेल स्पष्ट करा.
ब) बर्जरच्या सामाजिक वास्तवाच्या संकल्पनेचे टिकात्मक परीक्षण करा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे 250 शब्दांत उत्तर लिहा : [15]
अ) प्रघटनाशास्त्राची प्रमुख वैशिष्ट्ये विशद करा.
ब) संघर्ष सिद्धांतात राल्फ डाहरेनडॉर्फच्या योगदानावर चर्चा करा.
- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे 250 शब्दांत उत्तर लिहा : [15]
अ) लेव्हिस कोसरचा संघर्ष सिद्धांत स्पष्ट करा.
ब) रॉबर्ट मर्टनचे कार्यात्मक विश्लेषणाचे संहितीकरण विशद करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर 100 शब्दांत टिपा लिहा :

[10]

- अ) नव प्रकार्यवाद
- ब) नाट्यशास्त्र
- क) मध्य स्तरीय सिद्धांत
- ड) सामान्य जाणिवेचे विश्व

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PE4141

[6542]-580

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

SOC-552-MJ : Methodology of Social Research

(2023 Pattern) (Semester - II)

Time : 3Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidate:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following questions with in 250 words. **[15]**

- a) What is ontology? Explain the importance of ontology.
- b) What is oral history? Explain the importance of oral history.

Q2) Answer any one of the following questions within 250 words. **[15]**

- a) Explain the difference between quantitative and qualitative research.
- b) What is feminist methodology? How does feminist methodology reject positivism?

Q3) Answer any one of the following questions within 250 words. **[15]**

- a) Explain August Comte's concept of positivism and the characteristics of Positivism.
- b) What is a social survey? Explain the characteristics of a social survey.

Q4) Answer any one of the following questions within 250 words. **[15]**

- a) What is content analysis ? Explain the features of content analysis.
- b) Explain Ethnomethodology as a technique of qualitative research method.

Q5) Write Short notes on any two of the following within 100 words. each. **[10]**

- a) Hermeneutics
- b) Epistemology
- c) Structured Interview
- d) Visual Research

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PE4141

[6542]-580

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

SOC-552-MJ : Methodology of Social Research
(2023 Pattern) (Semester - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [15]
अ) सत्ताशास्त्र म्हणजे काय? सत्ताशास्त्राचे महत्त्व स्पष्ट करा.
ब) मौखिक इतिहास म्हणजे काय? सामाजिक संशोधनात मौखिक इतिहासाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [15]
अ) संख्यात्मक व गुणात्मक संशोधनातील फरक स्पष्ट करा.
ब) स्त्रीवादी पद्धतीशास्त्र म्हणजे काय? स्त्रीवादी पद्धतीशास्त्राने कशाप्रकारे प्रत्यक्षवादाला नाकारले ते स्पष्ट करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [15]
अ) ऑगस्ट कॉम्पेची प्रत्यक्षवादाची संकल्पना स्पष्ट करा आणि प्रत्यक्षवादाची वैशिष्ट्ये विशद करा.
ब) सामाजिक सर्वेक्षण म्हणजे काय? सामाजिक सर्वेक्षणाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [15]
अ) आशय विश्लेषण म्हणजे काय? आशय विश्लेषणाचे वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
ब) गुणात्मक अभ्यासपद्धतीचे एक तंत्र म्हणून लोकालेख पद्धतीची चर्चा करा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. [10]
अ) अर्थनिर्वाचन
ब) ज्ञानमीमांसा
क) संरचित मुलाखत
ड) दृश्य संशोधन

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE4142

[Total No. of Pages : 2

[6542]-581

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

**SOC 553 MJ : Sociology of Environmental Sustainability
(2023 Pattern) (Semester - II)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidate:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following questions within 250 words. **[15]**

- a) Discuss scope and relevance of Sociology of Environment.
- b) Elucidate sustainable development goals and its Importance for the future.

Q2) Answer any one of the following questions within 250 words. **[15]**

- a) Explain the correlation between Neoliberal Globalization and Un-Sustainable development.
- b) 'Right to Environment as a Human Right' discuss.

Q3) Answer any one of the following questions within 250 words. **[15]**

- a) Evaluate Three Pillars of Sustainability.
- b) Discuss any two examples of social movement related to the sustainability.

Q4) Answer any one of the following questions within 250 words. **[15]**

- a) Critically examine the climate change and loss of bio diversity with appropriate example.
- b) Describe main tenets of 'National Environment policy 2006' and 'Action plan on climate change' of India.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words each. **[10]**

- a) Well being
- b) Brundtland Commission
- c) Stand for Her Land (S4HL)
- d) Social ecology

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PE4142

[6542]-581

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

SOC 553 MJ : Sociology of Environmental Sustainability
(2023 Pattern) (Semester - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [15]
अ) पर्यावरण समाजशास्त्राची व्याप्ती आणि प्रासंगिकता यावर चर्चा करा.
ब) शाश्वत विकास उद्दिष्टे आणि भविष्यासाठी त्यांचे महत्त्व विशद करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [15]
अ) नवउदारमतवादी जागतिकीकरण आणि अशाश्वत विकास यांच्यातील संबंध स्पष्ट करा.
ब) 'मानवी हक्क म्हणून पर्यावरणाचा अधिकार' यावर चर्चा करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [15]
अ) शाश्वततेच्या तीन स्तंभांचे मूल्यमापन करा.
ब) शाश्वततेशी संबंधित सामाजिक चळवळीच्या कोणत्याही दोन उदाहरणांची चर्चा करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [15]
अ) हवामान बदल आणि जैवविविधतेचे नुकसान यांचे योग्य उदाहरण देऊन चिकित्सक परीक्षण करा.
ब) भारताच्या 'राष्ट्रीय पर्यावरण धोरण 2006' आणि 'हवामान बदलावरील कृती आराखड्या'चे मुख्य तत्वे वर्णन करा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. [10]
अ) हित/कल्याण/खुशाली
ब) ब्रिटलॅंड कमिशन
क) स्टॅंड फॉर हर लँड (S4HL)
ड) सामाजिक परिस्थितिकीशास्त्र

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-4143

[Total No. of Pages : 2

[6542]-582

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

**SOC-554 MJ : Sociology of Disability, Health and Illness
(2023 Pattern) (Semester - II)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following questions within 250 words : [10]

- a) Explain the concept of the Health. Elaborate the nature and scope of Health.
- b) Write down How to rehabilitation of the disable person.

Q2) Answer any one of the following questions within 250 words : [10]

- a) Explain the concept of Illness and write down social causes of Illness.
- b) Explain the role of NGO in the Health sector.

Q3) Answer any one of the following questions within 250 words : [10]

- a) Write down women's reproductive health issues.
- b) Describe the policy of disability person in India.

Q4) Write down any one short note : [5]

- a) Right of Disable person
- b) Privatization of Health care

P.T.O.

Total No. of Questions : 4]

PE-4143

[6542]-582

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

SOC-554 MJ : Sociology of Disability, Health and Illness

(2023 Pattern) (Semester - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा : [10]
अ) आरोग्य ही संकल्पना स्पष्ट करून आरोग्याचे स्वरूप आणि व्याप्ती विशद करा.
ब) दिव्यांग व्यक्तीचे पुनर्वसन कशा प्रकारे केले जाते ते लिहा.
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा : [10]
अ) आजार संकल्पना स्पष्ट करून आजाराची सामाजिक कारणे लिहा.
ब) आरोग्य क्षेत्रात बाबत (गैर-शासकीय) स्वयंसेवी संस्थांची भूमिका विशद करा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा : [10]
अ) आरोग्याबाबत स्त्रीयांच्या प्रजननाच्या समस्या लिहा.
ब) दिव्यांग व्यक्तीचे भारतातील धोरणे वर्णन करा.
- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांवर टिप लिहा : [5]
अ) दिव्यांग व्यक्तीचे अधिकार
ब) आरोग्य सेवेचे खाजगीकरण

ॐॐॐॐ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE-4144

[Total No. of Pages : 4

[6542]-583

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

SOC-560-MJ : Sociology of Education

(2023 Pattern) (NEP Credit System) (Semester - II)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer any one of the following questions within 250 words. [15]

- a) Explain the nature and scope of sociology of education.
- b) Explain significance of Gandhi's views in Indian education.

Q2) Answer any one of the following questions within 250 words. [15]

- a) Examine John Holt's contribution to Sociology of education.
- b) Discuss the impact of privatization on education in India.

Q3) Answer any one of the following questions within 250 words. [15]

- a) Explain the nature of inequality in education due to gender discrimination.
- b) Examine John Dewey's contribution to Sociology of education.

Q4) Answer any one of the following questions within 250 words. [15]

- a) Elaborate significance of Ravindranath Tagore views on education in India.
- b) Evaluate Higher Education Policies in contemporary India.

P.T.O.

Q5) Write Short notes on any two of the following within 100 words each.
[10]

- a) Functionalist perspective of education
- b) Right to education in India
- c) Dr. Ambedkar's views on education.
- d) Ivan Illich and Education

Total No. of Questions : 5]

PE-4144

[6542]-583
M.A. (Part - I)
SOCIOLOGY
SOC-560-MJ : Sociology of Education
(2023 Pattern) (NEP Credit System) (Semester - II)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [15]
- अ) शिक्षणाच्या समाजशास्त्राचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ब) भारतातील शिक्षणामध्ये गांधीजींच्या विचारांचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [15]
- अ) शिक्षणाच्या समाजशास्त्रातील जॉन हॉल्ट यांच्या योगदानाचे परीक्षण करा.
- ब) भारतातील शिक्षणावर खाजगीकरणाच्या झालेल्या परिणामांची चर्चा करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [15]
- अ) लिंगभेदामुळे शिक्षण क्षेत्रात निर्माण झालेल्या असमानतेचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) शिक्षणाच्या समाजशास्त्रातील जॉन ड्यूइ यांच्या योगदानाचे परीक्षण करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [15]
- अ) भारतातील शिक्षणामध्ये रवींद्रनाथ टागोर यांच्या विचारांचे महत्त्व विशद करा.
- ब) समकालीन भारतातील उच्च शैक्षणिक धोरणांचे मूल्यमापन करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा.

[10]

- अ) शिक्षणाचा कार्यवादी दृष्टीकोन
- ब) भारतातील शिक्षणाचा अधिकार
- क) डॉ. आंबेडकरांचे शिक्षण विषयक विचार
- ड) इव्हान इलीच आणि शिक्षण

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE-4145

[Total No. of Pages : 4

[6542]-584

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

SOC-561-MJ : Political Sociology

(2023 Pattern) (Semester - II)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following questions in 250 words. [15]

- a) Critically examine the relationship between State and Civil Society.
- b) Elucidate the issue of Citizenship in the context of Migration and displacement.

Q2) Answer any one of the following questions in 250 words. [15]

- a) Examine the writings of Marx in relation to state.
- b) Explain the nature of New Social Movements.

Q3) Answer any one of the following questions in 250 words each. [15]

- a) Critically discuss different dimensions of Exclusion in India.
- b) Explain the post-structuralist approach to Power and State.

Q4) Answer any one of the following questions in 250 words each. [15]

- a) Discuss the issue of Militarism in contemporary world.
- b) Elaborate the politicization of caste and gender.

P.T.O.

Q5) Write Short Notes (Any two) :

[10]

- a) Regionalism
- b) Secularism
- c) Political Culture
- d) Governance

Total No. of Questions : 5]

PE-4145

[6542]-584

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

SOC-561-MJ : Political Sociology

(2023 Pattern) (Semester - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [15]
अ) राज्य आणि नागरी समाज यांच्यातील संबंधांचे चिकित्सक परीक्षण करा.
ब) स्थलांतर आणि विस्थापनाच्या संदर्भात नागरिकत्वाचा मुद्दा विशद करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [15]
अ) राज्याच्या संदर्भात मार्क्सच्या लेखनाचे परीक्षण करा.
ब) नवीन सामाजिक चळवळींचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [15]
अ) भारतातील वर्गीततेच्या विविध आयामांवर टीकात्मक चर्चा करा.
ब) सत्ता आणि राज्य या विषयीचा उत्तरसंरचनावादी दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [15]
अ) समकालीन जगामध्ये सैन्यवादाच्या मुद्द्यावर चर्चा करा.
ब) जात आणि लिंगभाव यांचे राजकारण विशद करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा.

[10]

- अ) प्रादेशिकता
- ब) धर्मनिरपेक्षता
- क) राजकीय संस्कृती
- ड) प्रशासन

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE-4146

[Total No. of Pages : 4

[6542]-585

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

**SOC-562 MJ : Sociology of Region : State of Maharashtra
(2023 Pattern) (NEP Credit System) (Semester - II)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following questions in 250 words : [15]

- a) Critically examine the politics of OBCs in Maharashtra.
- b) Explain the Samyukt Maharashtra Movement.

Q2) Answer any one of the following questions in 250 words : [15]

- a) Elaborate the reasons for suicide of farmers in Maharashtra.
- b) Discuss the folk culture of Maharashtra.

Q3) Answer any one of the following questions in 250 words : [15]

- a) Discuss the regional disparity in development in Maharashtra.
- b) Explain the sociological perspectives to study region.

Q4) Answer any one of the following questions in 250 words : [15]

- a) Elaborate the contribution of Mahatma Phule in the formation of modern Maharashtra.
- b) Explain Cooperative Movement in Maharashtra in detail.

P.T.O.

Q5) Write any two short notes on the following within 100 words : [10]

- a) Non - Brahmin Movement
- b) Satyashodhak Movement
- c) Displacement
- d) Working class Movement

Total No. of Questions : 5]

PE-4146

[6542]-585

M.A. (Part - I)

SOCIOLOGY

SOC-562 MJ : Sociology of Region : State of Maharashtra

(2023 Pattern) (NEP Credit System) (Semester - II)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक संपूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे 250 शब्दांत उत्तरे लिहा : [15]
अ) महाराष्ट्रातील ओबीसीच्या राजकारणाचे चिकित्सक परीक्षण करा.
ब) संयुक्त महाराष्ट्र चळवळ स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे 250 शब्दांत उत्तरे लिहा : [15]
अ) महाराष्ट्रातील शेतकऱ्यांच्या आत्महत्येची कारणे विशद करा.
ब) महाराष्ट्रातील लोकसंस्कृती विषयीची चर्चा करा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे 250 शब्दांत उत्तरे लिहा : [15]
अ) महाराष्ट्रातील विकासातील प्रादेशिक असमानतेवर चर्चा करा.
ब) प्रदेशाचा अभ्यास करण्यासाठीचा समाजशास्त्रीय दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे 250 शब्दांत उत्तरे लिहा : [15]
अ) आधुनिक महाराष्ट्राच्या जडणघडणीत महात्मा फुलेंचे योगदान विशद करा.
ब) महाराष्ट्रातील सहकार चळवळ सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिप लिहा (100 शब्दांत) :

[10]

- अ) अब्राह्मणी चळवळ
- ब) सत्यशोधक चळवळ
- क) विस्थापन
- ड) कामगार वर्गाची चळवळ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE-4147

[Total No. of Pages : 4

[6542]-586

S.Y. M.A.

SOCIOLOGY

SOC-601-MJ : Contemporary Social Theories

(2023 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer any one of the following questions in 250 words [15]

- a) Discuss Frankfurt School's critiques on Marxian Theory.
- b) What are the three forms of Capital identified by Bourdieu? Explain with examples.

Q2) Answer any one of the following questions in 250 words [15]

- a) State the meaning of Ideology? Critically analyse Althusser's theory of Ideology.
- b) Critically analyse Habermas' concept of Public Sphere.

Q3) Answer any one of the following questions in 250 words [15]

- a) Critically analyse the Giddens' Theory of Structuration.
- b) Discuss various functions of social theories.

Q4) Answer any one of the following questions in 250 words [15]

- a) What is meant by Power? Discuss various types of Power as defined by Foucault.
- b) Explain Jameson's post-modernist thought in detail.

P.T.O.

Q5) Write Short Note (Any two) :

[10]

- a) Neo-Marxism
- b) Hegemony
- c) Deconstruction
- d) Mass Culture

Total No. of Questions : 5]

PE-4147

[6542]-586
S.Y. M.A.
SOCIOLOGY
SOC-601-MJ : Contemporary Social Theories
(2023 Pattern) (Semester - III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालील प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. (कोणताही एक) [15]
अ) मार्क्सवादी सिद्धांतावरील फ्रॅंकफर्ट विचारप्रवाहाच्या चिकित्सेची चर्चा करा.
ब) बुर्घू यांनी स्पष्ट केलेली भांडवलाची तीन प्रारूपे कोणती? उदाहरणासहित त्याचे स्पष्टीकरण करा.
- प्रश्न 2) खालील प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. (कोणताही एक) [15]
अ) विचारप्रणाली म्हणजे काय ते लिहा? अल्थुजर यांच्या विचारप्रणाली सिद्धांतांचे चिकित्सात्मक विश्लेषण करा.
ब) हबरमास यांच्या सार्वजनिक क्षेत्र संकल्पनेचे चिकित्सात्मक विश्लेषण करा.
- प्रश्न 3) खालील प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. (कोणताही एक) [15]
अ) गिडें सयांच्या संरचनी करण सिद्धांता चे चिकित्सात्मक विश्लेषण करा.
ब) सामाजिक सिद्धांतांच्या विविध प्रकार्यांची चर्चा करा.
- प्रश्न 4) खालील प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. (कोणताही एक) [15]
अ) सत्ता म्हणजे काय? फुकोने सत्तेचे स्पष्ट केलेल्या प्रकारांची चर्चा करा.
ब) जेमसन यांचा उत्तर आधुनिकतावादी विचार सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) थोडक्यात टीपा लिहा. (कोणतेही दोन)

[10]

अ) नवमाक्सवाद

ब) प्रभुत्व

क) विरचना

ड) जनसंस्कृती

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE-4148

[Total No. of Pages : 4

[6542]-587

M.A. (Part - II)

SOCIOLOGY

SOC-602 MJ : Sociology of Development

(2023 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer any one of the following questions in 250 words. [15]

- a) Critically evaluate the 'Capability Approach' of development.
- b) Explain the role of NGOs as an agent of development in the context of neo-liberalism.

Q2) Answer any one of the following questions in 250 words: [15]

- a) Elaborate the 'Small is Beautiful' perspective of development.
- b) Elucidate the meaning of sustainable development and explain any five sustainable development goals with examples.

Q3) Answer any one of the following questions in 250 words : [15]

- a) Explain the difference between growth and development in detail.
- b) As an alternative idea of development, explain Mahatma Gandhiji's 'Sarvodaya'.

Q4) Answer any one of the following questions in 250 words : [15]

- a) Discuss the main tenets of modernization theory.
- b) Explain the 'dependency theory' of development.

P.T.O.

Q5) Write short notes. (any two) :

[10]

- a) Role of planning in development
- b) Degrowth
- c) Gender Development Index
- d) Participatory development

Total No. of Questions : 5]

PE-4148

[6542]-587

M.A. (Part - II)

SOCIOLOGY

SOC-602 MJ : Sociology of Development

(2023 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे 250 शब्दांत उत्तरे लिहा : [15]
अ) विकासाच्या क्षमता वाढीच्या दृष्टिकोनाचे चिकित्सक मूल्यांकन करा.
ब) नवउदारमतवादाच्या संदर्भात विकासाचे माध्यम म्हणून बिगर शासकीय संस्थांच्या भूमिका स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे 250 शब्दांत उत्तरे लिहा : [15]
अ) विकासाचा 'स्मॉल इज ब्युटीफुल' दृष्टीकोन विशद करा.
ब) शाश्वत विकासाचा अर्थ स्पष्ट करा आणि कोणतीही पाच शाश्वत विकास उद्दिष्टे उदाहरणासह स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे 250 शब्दांत उत्तरे लिहा : [15]
अ) वाढ आणि विकास यातील फरक विस्तृतपणे स्पष्ट करा.
ब) विकासाची पर्यायी कल्पना म्हणून महात्मा गांधीजींचा 'सर्वोदय' स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे 250 शब्दांत उत्तरे लिहा : [15]
अ) आधुनिकीकरण सिद्धांताच्या मुख्य तत्वांची चर्चा करा.
ब) विकासाचा 'अवलंबन सिद्धांत' स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा :

[10]

- अ) विकासात नियोजनाची भूमिका
- ब) विवृद्धी
- क) लिंगभाव विकास निर्देशांक
- ड) सहभागी विकास

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE-4149

[Total No. of Pages : 4

[6542]-588

M.A. (Part - II)

SOCIOLOGY

SOC-603MJ : Sociology of Gender
(2023 Pattern) (Semester - III)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer any one of the following question in 250 words. [15]

- a) 'Gender is a social construct', explain with illustrations.
- b) Discuss the nature of violence against women at workplace.

Q2) Answer any one of the following question in 250 words. [15]

- a) Elucidate with examples the differences between liberal and radical feminism.
- b) Discuss the issues of LGBTIQ in the Indian society.

Q3) Answer any one of the following question in 250 words. [15]

- a) Explain globalization-promoted newer forms of gender-based exploitation.
- b) Critically analyse the causes of high dropout rate of the school going girls in rural India.

Q4) Answer any one of the following question in 250 words. [15]

- a) Explain various issues related to politics of body.
- b) Evaluate the role of Women's Movement in promoting gender equality.

P.T.O.

Q5) Write short note on any two

[10]

- a) Honour killing
- b) Beti Bachao Beti Padhao Campaign
- c) POSH Act 2013
- d) Patriarchy

Total No. of Questions : 5]

PE-4149

[6542]-588

M.A. (Part - II)

SOCIOLOGY

SOC-603MJ : Sociology of Gender

(2023 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 250 शब्दात उत्तरे लिहा. [15]
अ) 'लिंगभाव ही सामाजिक रचित आहे', उदाहरणा सहित स्पष्ट करा.
ब) कामाच्या ठिकाणी स्त्रियांवरील होणाऱ्या हिंसाचाराची चर्चा करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 250 शब्दात उत्तरे लिहा. [15]
अ) उदारमतवादी आणि जहाल स्त्रीवादातील फरक उदाहरणासहीत स्पष्ट करा.
ब) भारतीय समाजातील LGBTIQ यांच्या समस्यांची चर्चा करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 250 शब्दात उत्तरे लिहा. [15]
अ) जागतिकीकरण - प्रोत्साहित लिंग-आधारित शोषणाचे नवीन प्रकार स्पष्ट करा.
ब) ग्रामीण भारतातील शाळेत जाणाऱ्या मुलींमधील गळतीच्या कारणांचे चिकित्सक विश्लेषण करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे 250 शब्दात उत्तरे लिहा. [15]
अ) शरीराच्या राजकारणाशी संबंधित विविध प्रश्न स्पष्ट करा.
ब) लिंगभाव समानतेच्या प्रोत्साहनासाठी स्त्रियांच्या चळवळीच्या भूमिकेचे परीक्षण करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा.

[10]

- अ) सन्मान हत्या
- ब) बेटी बचाव बेटी पढाओ मोहीम
- क) POSH कायदा 2013
- ड) पुरुष सत्ता

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PE-4150

[Total No. of Pages : 2

[6542]-589

M.A. (Part - II)

SOCIOLOGY

SOC-604-MJ : Indian Social Movements and Change

(2023 Pattern) (Semester - III)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 35

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer any one of the following questions within 200 words : [10]

- a) Critically evaluate the historical background of Indian society during colonial times.
- b) What is class? Explain the characteristics of class.

Q2) Answer any one of the following questions within 200 words : [10]

- a) What is caste? Explain the characteristics of caste.
- b) Explain the linguistic and religious diversity in Indian society.

Q3) Answer any one of the following questions within 200 words : [10]

- a) Explain the movement of Right to Information Act 2005.
- b) Examine the Jharkhand movement.

Q4) Write any one short note on the following within 100 words : [5]

- a) Seva movement
- b) Nirbhaya Movement

Total No. of Questions : 4]

PE-4150

[6542]-589
M.A. (Part - II)
SOCIOLOGY
SOC-604-MJ : Indian Social Movements and Change
(2023 Pattern) (Semester - III)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 35

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) वसाहत काळातील भारतीय समाजाच्या ऐतिहासिक पार्श्वभूमीवरचे चिकित्सक मूल्यमापन करा.
ब) वर्ग म्हणजे काय? वर्गाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) जात म्हणजे काय? जातीचे वैशिष्ट्ये विशद करा.
ब) भारतीय समाजातील भाषिक आणि धार्मिक विविधता स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा. [10]

- अ) माहिती अधिकार कायदा 2005 ची चळवळ स्पष्ट करा.
ब) झारखंड चळवळीचे चिकित्सक परीक्षण करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एकवर टिप 100 शब्दांत लिहा. [5]

- अ) सेवा चळवळ
ब) निर्भया चळवळ

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE-4151

[Total No. of Pages : 4

[6542]-590

M.A. (Part - II)

SOCIOLOGY

**SOC-611 MJ : Sociology of Media
(2023 Pattern) (Semester - III)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following question in 250 words. [15]

- a) Elaborate the social History of media.
- b) Explain the Post - Modernist perspectives on media.

Q2) Answer any one of the following question in 250 words. [15]

- a) Discuss the Audience research method for studying media.
- b) Critically evaluate the Marxist perspective on media.

Q3) Answer any one of the following question in 250 words. [15]

- a) Write in detail about how Globalization affects changing nature of mass media and communication.
- b) Explain the portrayal of caste and ethnicity in Indian media.

Q4) Answer any one of the following question in 250 words. [15]

- a) Explain the Discourse analysis as methodology for studying media.
- b) Discuss on issues related to cyberspace and Internet.

P.T.O.

Q5) Write short notes (any two) :

[10]

- a) Alternative media
- b) Critical political economy perspective
- c) Textual analysis
- d) Issues with growing AI utilization

Total No. of Questions : 5]

PE-4151

[6542]-590

M.A. (Part - II)

SOCIOLOGY

SOC-611 MJ : Sociology of Media

(2023 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा : [15]
अ) माध्यमांचा समाजिक इतिहास विशद करा.
ब) माध्यमांवरील उत्तर-आधुनिकतावादी दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा : [15]
अ) माध्यम अभ्यासातील पद्धतीशास्त्र म्हणून प्रेक्षक संशोधन विश्लेषणाची चर्चा करा.
ब) माध्यमांवरील मार्क्सवादी दृष्टिकोनाचे चिकित्सक परीक्षण करा.
- प्रश्न 3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा : [15]
अ) जागतिकीकरणाचा प्रसारमाध्यमे आणि संवादाच्या बदलत्या स्वरूपावर कसा परिणाम होतो याबद्दल सविस्तर लिहा.
ब) भारतीय माध्यमातील जात आणि वंशिकतेचे सादरीकरण स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा : [15]
अ) माध्यम अभ्यासातील पद्धतीशास्त्र म्हणून संहिता विश्लेषण स्पष्ट करा.
ब) सायबर अवकाश आणि इंटरनेटशी संबंधित प्रश्नांवर चर्चा करा.

प्रश्न 5) टीपा लिहा (कोणत्याही दोन) :

[10]

- अ) पर्यायी माध्यम
- ब) टीकात्मक राजकीय अर्थव्यवस्थेचा दृष्टीकोन
- क) मजकूर विश्लेषण
- ड) वाढत्या कृत्रिम बुद्धिमत्ता (AI) वापराच्या समस्या

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE-4152

[Total No. of Pages : 4

[6542]-591

S.Y. M.A.

SOCIOLOGY

**SOC-612MJ : Sociology of Crime
(2023 Pattern) (Semester - III)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following Question in 250 words [15]

- a) Discuss pre-modern to modern imagination of crime.
- b) Explain Neo Classical perspective on Crime.

Q2) Answer any one of the following Question in 250 words [15]

- a) Elucidate 'crime as a rational response to the conditions of capitalism'.
- b) Critically evaluate social variables of victimization.

Q3) Answer any one of the following Question in 250 words [15]

- a) Critically examine the interdisciplinary relevance of Sociology and Criminology.
- b) Discuss environmental crimes and role of 'Green Criminology'.

Q4) Answer any one of the following Question in 250 words [15]

- a) Explain how gender influences crime and criminal behavior.
- b) Discuss notion of 'dangerous class' and victimisation of vagrants in western Europe.

P.T.O.

Q5) Write Short Notes (Any two) :

[10]

- a) Victimization
- b) Fake News
- c) War
- d) SDGs- Target 16B.

Total No. of Questions : 5]

PE-4152

[6542]-591

S.Y. M.A.

SOCIOLOGY

SOC-612MJ : Sociology of Crime

(2023 Pattern) (Semester - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (250 शब्द) [15]

- अ) गुन्हाच्या पूर्व-आधुनिक ते आधुनिक कल्पनेवर चर्चा करा.
ब) गुन्हाबद्दल नवअभिजात दृष्टीकोन स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (250 शब्द) [15]

- अ) 'भांडवलशाहीच्या परिस्थितीला तर्कसंगत प्रतिसाद म्हणून गुन्हा' ही संकल्पना स्पष्ट करा.
ब) पक्षपाती वागणूकीच्या सामाजिक चलांचे चिकित्सात्मक मूल्यमापन करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (250 शब्द) [15]

- अ) समाजशास्त्र आणि गुन्हेगारीशास्त्राच्या आंतरविद्याशाखीय प्रासांगिकतेचे चिकित्सात्मक परीक्षण करा.
ब) पर्यावरणीय गुन्हे आणि 'ग्रीन क्रिमिनोलॉजी' च्या दृष्टिकोनावर चर्चा करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (250 शब्द) [15]

- अ) गुन्हांवर आणि गुन्हेगारी वर्तनावर लिंगभावाचा कसा प्रभाव पडतो ते स्पष्ट करा.
ब) 'धोकादायक वर्ग' ही कल्पना आणि पश्चिम युरोपमधील भटकंतीचा बळी यावर चर्चा करा.

प्रश्न 5) कोणत्याही दोन विषयांवर टिपा लिहा.

[10]

- अ) पक्षपाती वागणूक
- ब) फेकन्यूज/खोटी बातमी
- क) युद्ध
- ड) शाश्वत विकास ध्येय-16 ब

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE-4153

[Total No. of Pages : 4

[6542]-592

M.A.

SOCIOLOGY

SOC-651-MJ : Sociology of Globalization

(2023 Pattern) (Semester - IV)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Answer any one of the following questions in 250 words. [15]

- a) Discuss the Bretton Woods Agreement in detail.
- b) Analyse Manuel Castell's views on globalization (Network Society).

Q2) Answer any one of the following questions in 250 words. [15]

- a) Examine the effect of globalization on environmental degradation.
- b) Discuss the impact of globalization on gender and sexuality.

Q3) Answer any one of the following questions in 250 Words. [15]

- a) Discuss Anthony Giddens' views on globalization.
- b) Elucidate the history of globalization.

Q4) Answer any one of the following questions in 250 words. [15]

- a) What is globalization? Explain the economic, political and cultural dimensions of globalization.
- b) Discuss the relationship between Neo-liberalism and global financial institutions.

P.T.O.

Q5) Write short note on any two of the following in 100 words. [10]

- a) Importance of Civil Society
- b) Deglobalized World
- c) Globalists and Globalization
- d) Transnational Migration

Total No. of Questions : 5]

PE-4153

[6542]-592

M.A.

SOCIOLOGY

SOC-651-MJ : Sociology of Globalization

(2023 Pattern) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [15]

- अ) ब्रेटन - वुड्स करारावर सविस्तर चर्चा करा.
ब) म्यानुअल केस्टल्स यांच्या जागतिकीकरणावरील (नेटवर्क समाज) विचारांचे विश्लेषण करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [15]

- अ) जागतिकीकरणाचे पर्यावरणाच्या ज्हासावरील परिणामांचे परीक्षण करा.
ब) जागतिकीकरणाचा लिंगभाव आणि लैंगिकतेवरील परिणामाची चर्चा करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [15]

- अ) अंथोनी गिडेन्स् यांच्या जागतिकीकरणावरील विचारांची चर्चा करा.
ब) जागतिकीकरणाचा इतिहास स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [15]

- अ) जागतिकीकरण म्हणजे काय? जागतिकीकरणाची आर्थिक, राजकीय आणि सांस्कृतिक परिमाणे स्पष्ट करा.
ब) नव - उदारमतवाद आणि जागतिक वित्तीय संस्था यातील संबंधाची चर्चा करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा.

[10]

- अ) नागरी समाजाचे महत्त्व
- ब) जागतिकीकरणविरहित जग
- क) जागतीकवादी आणि जगतिकीकरण
- ड) राष्ट्रांतीत स्थलांतर

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PE4154

[6542]-593

Second Year M.A.

SOCIOLOGY

**SOC-652-MJ : Sociology of Human Rights and Social Justice
(2023 Pattern) (Semester - IV)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidate:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following questions in 250 words. **[15]**

- a) Discuss the role of judiciary in ensuring social justice.
- b) Critically examine the rights of Dalits in India.

Q2) Answer any one of the following questions in 250 words. **[15]**

- a) Highlight the key features of the Rights of Persons with Disabilities Act, 2016 and explain how it aims to empower persons with disabilities in India.
- b) Explain the liberal theory of human rights.

Q3) Answer any one of the following questions in 250 words. **[15]**

- a) Define global civil society and explain its role in the promotion and protection of human rights and social justice.
- b) Discuss the Rights to Information as a tool for the realization of human rights in India.

Q4) Answer any one of the following questions in 250 words. **[15]**

- a) Critically evaluate the right to privacy in the context of social media.
- b) What are the key challenges and opportunities for the future of human rights in the 21st century?

Q5) Write short note on any two of the following in 100 words. **[10]**

- a) Fundamental rights in the Indian Constitution.
- b) Rights of children
- c) Right to Education
- d) Student's Movements

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PE4154

[6542]-593

Second Year M.A.

SOCIOLOGY

SOC-652-MJ : Sociology of Human Rights and Social Justice

(2023 Pattern) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

[एकूण गुण : 70]

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [15]

- अ) सामाजिक न्याय सुनिश्चित करण्यात न्यायव्यवस्थेची भूमिका काय आहे यावर चर्चा आहे.
ब) भारतातील दलितांच्या हक्कांचे चिकित्सक परीक्षण करा.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [15]

- अ) दिव्यांग व्यक्तींच्या हक्क कायदा 2016 ची प्रमुख वैशिष्ट्ये अधोरेखित करा आणि भारतातील दिव्यांग व्यक्तींना सक्षम बनवण्यासाठी या कायद्याचा उद्देश कसा आहे ते स्पष्ट करा.
ब) मानवी हक्कांचा उदारमतवादी सिद्धांत स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [15]

- अ) जागतिक नागरी समाजाची व्याख्या द्या आणि मानवी हक्क आणि सामाजिक न्यायाच्या संवर्धन आणि संरक्षणात त्याची भूमिका स्पष्ट करा.
ब) भारतातील मानवी हक्कांच्या प्राप्तीसाठी एक साधन म्हणून माहितीचा अधिकार यावर चर्चा करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [15]

- अ) सोशल मीडियाच्या संदर्भात गोपनीयतेच्या हक्काचे चिकित्सक मूल्यांकन करा.
ब) 21 व्या शतकात मानवी हक्कांच्या भविष्यातील प्रमुख आव्हाने आणि संधी कोणत्या आहेत?

प्र.5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. [10]

- अ) भारतीय घटनातील मूलभूत हक्क
ब) मुलांचे हक्क
क) शिक्षणाचा हक्क
ड) विद्यार्थ्यांच्या चळवळी

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PE4155

[6542]-594

S.Y. M.A.

SOCIOLOGY

SOC-653-MJ : Ethnicity and Nationalism in India

(2023 Pattern) (Semester - IV)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following question within 250 words. **[15]**

- a) "Is India a nation or nation state?" Discuss the main pillar of nation building in India.
- b) Critically evaluate the crisis of secularism in India.

Q2) Answer any one of the following question within 250 words. **[15]**

- a) Elaborate how Indian diaspora is represented in Indian films.
- b) Explain the concept of multiculturalism in Indian context.

Q3) Answer any one of the following question within 250 words. **[15]**

- a) Elaborate the process of ethnicization in Indian context.
- b) What is sub nationalism? Discuss how it poses a challenge to nation-building in India.

Q4) Answer any one of the following question within 250 words. **[15]**

- a) Critically evaluate the migration issues during COVID 19 period in India.
- b) Explain the historical notions of nation and nationalism in India.

Q5) Write short notes on any two of the following in 100 words each. **[10]**

- a) Concept of Ethnicity
- b) Ethnic resurgence
- c) Hybridity
- d) Citizenship and diaspora

P.T.O.

Total No. of Questions : 5]

PE4155

[6542]-594

S.Y. M.A.

SOCIOLOGY

SOC-653-MJ : Ethnicity and Nationalism in India
(2023 Pattern) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्र.1)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [15]
अ) भारत हे राष्ट्र आहे की राष्ट्र-राज्यांचा समूह? भारताच्या राष्ट्रबांधणी संदर्भातील महत्वाच्या आधारांवर (घटकांवर) चर्चा करा.
ब) भारतातील धर्मनिरपेक्षतेतील अरिष्टांचे चिकित्सक परीक्षण करा.
- प्र.2)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [15]
अ) भारतीय चित्रपटांमध्ये भारतीय देशांतील (डायस्पोरा) कसे प्रतिनिधित्व करतात विशद करा.
ब) भारताच्या संदर्भातील बहुसांस्कृतिकता संकल्पनेला स्पष्ट करा.
- प्र.3)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [15]
अ) भारतीय संदर्भात वांशिकीकरणाची प्रक्रिया विशद करा.
ब) उपराष्ट्रवाद म्हणजे काय? भारतातील राष्ट्र-बांधणी समोरील आव्हानांवर चर्चा करा.
- प्र.4)** खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [15]
अ) भारतातील कोविड-19 कालावधीतील स्थलांतरितांच्या प्रश्नाचे चिकित्सक मूल्यमापन करा.
ब) भारतातील राष्ट्र आणि राष्ट्रवादाची ऐतिहासिक संकल्पना स्पष्ट करा.
- प्र.5)** खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा. [10]
अ) वांशिकता-संकल्पना
ब) वांशिक पुनरुज्जीवण
क) संकरीततेची संकल्पना
ड) नागरिकत्व आणि देशांतित

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE-4156

[Total No. of Pages : 4

[6542]-595

M.A. (Part - II)

SOCIOLOGY

**SOC-660-MJ : Sociology of Rural Development in Maharashtra
(2023 Pattern) (Semester - IV)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following questions in 250 words. [15]

- a) Explain the background of rural development in India.
- b) Explain in detail the regional disparities in development.

Q2) Answer any one of the following questions in 250 words. [15]

- a) Discuss the Right to Education Act in detail.
- b) Explain the role of social movements and Non- Governmental organizations (NGOs) in rural development in Maharashtra.

Q3) Answer any one of the following questions in 250 Words. [15]

- a) Elaborate the sustainable development perspective of rural development.
- b) Explain the MGNREGA scheme in detail.

Q4) Answer any one of the following questions in 250 words. [15]

- a) Explain the reasons for farmer suicides in Maharashtra.
- b) Elaborate the economic development perspective of rural development.

P.T.O.

Q5) Answer any two of the following questions in 100 words.

[10]

- a) Rural Development
- b) Issues of Displacement
- c) Swarna Jayanti Gram Swarajgar Yojana
- d) Violence against Women

Total No. of Questions : 5]

PE-4156

[6542]-595
M.A. (Part - II)
SOCIOLOGY
SOC-660-MJ : Sociology of Rural Development in Maharashtra
(2023 Pattern) (Semester - IV)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [15]
- अ) भारतातील ग्रामीण विकासाची पार्श्वभूमी विशद करा.
ब) विकासातील प्रादेशिक विषमता सविस्तर स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [15]
- अ) शिक्षण हक्क कायद्यावर सविस्तर चर्चा करा.
ब) सामाजिक चळवळी आणि संयंसेवी संस्थांची महाराष्ट्रातील ग्रामीण विकासातील भूमिका स्पष्ट करा.
- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [15]
- अ) ग्रामीण विकासाचा शाश्वत विकासाचा दृष्टिकोन विशद करा.
ब) मनरेगा योजना सविस्तर स्पष्ट करा.
- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दांत लिहा. [15]
- अ) महाराष्ट्रातील शेतकऱ्यांच्या आत्महत्तेची कारणे स्पष्ट करा.
ब) ग्रामीण विकासाचा आर्थिक विकासाचा दृष्टिकोन विशद करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन वर 100 शब्दात टिपा लिहा.

[10]

- अ) ग्रामीण विकास
- ब) विस्थापनाचे प्रश्न
- क) स्वर्ण जयंती ग्राम स्वरोजगार योजना
- ड) स्त्रियांविरुद्ध हिंसाचार

Total No. of Questions : 5]

SEAT No. :

PE-4157

[Total No. of Pages : 4

[6542]-596

S.Y. M.A.

SOCIOLOGY

**SOC-661MJ : Sociology of Exclusion and Inclusion
(2023 Pattern) (Semester - IV)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any one of the following questions within 250 words. [15]

- a) 'Inequality exists and persists because different social groups have unequal access to resources and power' - Explain.
- b) Define Exclusion and discuss different forms of Exclusion.

Q2) Answer any one of the following questions within 250 words. [15]

- a) Discuss the issues of caste hierarchy and exclusion in Indian society.
- b) Elucidate marginalization of women in Indian society.

Q3) Answer any one of the following questions within 250 words. [15]

- a) Critically examine the correlation between migration and exclusion with appropriate example.
- b) Discuss the role of welfare state and social inclusion in independent India.

Q4) Answer any one of the following questions within 250 words. [15]

- a) Elucidate constitutional provisions for promoting social inclusion and justice.
- b) Reflect on 'Exclusion in everyday life' in the context of access to health and Education'.

P.T.O.

Q5) Write Short notes on any two of the following within 100 words each.
[10]

- a) Citizenship
- b) Inequality
- c) De-notified tribal groups
- d) Culture and exclusion

Total No. of Questions : 5]

PE-4157

[6542]-596

S.Y. M.A.

SOCIOLOGY

SOC-661MJ : Sociology of Exclusion and Inclusion

(2023 Pattern) (Semester - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [15]

- अ) 'विविध सामाजिक गटांना संसाधने आणि सत्तेवर असमान प्रवेश असल्याने असमानता अस्तित्वात आहे आणि ती टिकून आहे' हे स्पष्ट करा.
ब) अपवर्जन/वर्जितता याची व्याख्या करा आणि अपवर्जनाच्या/वर्जिततेच्या विविध प्रकारांवर चर्चा करा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [15]

- अ) भारतीय समाजातील जातीय उतरंड आणि अपवर्जनाच्या/वर्जिततेच्या प्रश्नांवर चर्चा करा.
ब) भारतीय समाजातील महिलांचे सीमांतीकरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [15]

- अ) स्थलांतर आणि अपवर्जन/वर्जितता यांच्यातील सहसंबंधाचे योग्य उदाहरणासह चिकित्सक परीक्षण करा.
ब) स्वतंत्र भारतातील कल्याणकारी राज्याची भूमिका आणि सामाजिक समावेशन यावर चर्चा करा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 250 शब्दात लिहा. [15]

- अ) सामाजिक समावेशन आणि न्यायाला प्रोत्साहन देण्यासाठी संविधानिक तरतुदी स्पष्ट करा.
ब) आरोग्य आणि शिक्षणाच्या उपलब्धतेच्या संदर्भातील 'दैनंदिन जीवनातील अपवर्जन/वर्जितता' यावर चिंतन करा.

प्रश्न 5) खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा प्रत्येकी 100 शब्दात लिहा.

[10]

- अ) नागरिकत्व
- ब) असमानता
- क) अनुसूचित आदिवासी गट
- ड) संस्कृती आणि अपवर्जन/वर्जितता

